

MASARYKOVA UNIVERZITA

(Attila Vincze), Filip Křepelka

Právní komparatistika

JAZYK A PRÁVO

Důvody promýšlení

- Více důvodů pro zabývání se vztahem mezi právem a jazykem právě v komparatistice.
- /1/ Jazykové právo? Právo úpravy užívání jazyků. Bude jen zmíněné.
- /2/ Jazyk jako nástroj vytváření a uplatňování práva.
- /3/ Jazyky podobné jako jednotlivá národní práva.

Co je jazyk? Jazyky zvukové a jazyky znakové

- Nástroj šíření informace na základě určitého kódu.
- Mluvený (ústa-hlasivky / druhý význam slova jazyk) a slyšený (ucho včetně vnitřního)
- Zvuky: hlásky / fonémy: jejich spojování – a vznikající morfémy, jejich sled je pak onou informací.
- Gesta a gestikulace jako primitivní forma komunikace nonverbální. Hluchoněmí si vytvořili nicméně pro vlastní komunikaci znakové jazyky. Ty jsou též přirozené a jsou rozdílné v jednotlivých národech a komunitách. Znakové jazyky jako menšinový a nezapisovaný jev však necháme stranou.

Přirozené a vytvořené jazyky, jazyková kultivace

- Přirozené jazyky – mají původ před tisíciroky let.
- Přesto stovky nevědomých rozhodnutí uživatelů jazyka.
- Jazyky se postupně vyvíjejí: změny během desetiletí, staletí, tisíciletí.
- Vědomá kultivace jazyků.
- Jazyková regulace jako úsilí státu o stabilizaci jazyka, pro praktické stejně jako politické účely.
- Umělé jazyky – sdílené, jejich umělost jako výhoda a překážka. Esperanto jako nejrozšířenější umělý jazyk, přesto zcela neúspěšný ve svém záměru.

Příbuznost jazyků a jejich typologie

- Hledání vazeb.
- Velké (indoevropská) a malé rodiny, izolované jazyky.
- Některé rodiny členění na větve.
- Vzájemná srozumitelnost jako nejužší blízkost.
- Typologie jazyků: analytické, syntetické – flektivní, aglutinační, polysyntetické jazyky.
- Nejrůznější gramatické jevy: slovní druhy, větné členy, skloňování, časování a další.
- V rámci jazykových rodin a větví se vyvinuly jazyky s různými typy.
- Snadnost a obtížnost učení se blízkých, vzdálenějších a nepříbuzných jazyků – včetně případně jiného písma.

Počet jazyků a jejich hierarchie

- ⇒ Příbuznost vylučuje přesné stanovení počtu.
- ⇒ Jeden či více jazyků fakticky, symbolicky.
- ⇒ Možná manipulace jedním a druhým směrem.
- ⇒ Odhadované počty jazyků: 5-7 tisíc
- ⇒ Hierarchie jazyků (dle Abram de Swaan
- ⇒ Hypercentrální (ipso facto jeden) = angličtina
- ⇒ Supercentrální = 10-15
- ⇒ Centrální = 100-150?
- ⇒ Periferní = do 500?
- ⇒ + (Křepelka) marginální = zbytek

Lingvistika, konkrétní filologie, znalosti jazyků

- ⇒ Jazykověda
- ⇒ Teoretická lingvistika
- ⇒ Aplikace = pedagogika, IT aplikace, logopedie?
- ⇒ Konkrétní filologie: bádání a výuka konkrétního jazyka.
- ⇒ Rozlišení domácího a cizích jazyků.
- ⇒ Účely výuky a souvisejícího bádání.
- ⇒ Absolventi / absolventky – co nakonec dělají?
- ⇒ A podobnost s právem? Filologové jsou znalci konkrétního jazyka. Byť znají lépe ty podobné.

Lingvistické teorie: relativita a univerzalita

- Rozlišování barev jako příklad.
- Vytváří jazyk samostatný myšlenkový svět?
- Jazyková relativita: Edward Sapir – Benjamin Whorff
- Jazyková univerzalita: Noam Chomsky.
- Živá, leckdy až vášnivá debata
- Možná je pravda uprostřed?
- Nicméně lze opravdu vysvětlit moderní právo divochovi v jeho jazyce? A dokáže si osvojit náš jazyk, když složité instituce nezná?

Písmo jako nástroj zachycení jazyka

- Dvourozměrné vyjádření na ploše.
- Materiál: pevný, pergamen, papír...
- Symboly: znaky, písmena.
- Vývoj.
- Zjevné přebírání pro vyjádření jiných jazyků.
- Příklad latinka – zachovávání většiny znaků, diakritická znaménka.
- Písmo jako příliš intelektuální výkon: jedinečné – hangul.
- Stejně či podobné písmo jako nástroj umožňující snažší učení cizích jazyků.

Jazykové právo

- Regulace užívání jazyka v různých souvislostech.
- Zejména potýkání více jazyků.
- Jazyková většina a jazykové menšiny – postavení jejich jazyků.
- Prosazování jazyka jako nástroj vytváření národa.
- Jazykově vymezený národ jako obvyklý základ státu.
- Jednotlivé ideologie (další lekce) a jejich dopad na jazyková práva.

Používání jazyka pro vyjádření práva

- Vytváření práva.
- Zvláště vědomé vytváření práva formou právotvorby.
- Zákony jako sdělení.
- Rozsudky, rozhodnutí, sdělení, oznámení, žádosti.
- Též právně relevantní jednání – úkon – je často jazykový.
- Spousta plnění a jejich čerpání má jazykovou podstatu: učitel, žák je krystalicky čisté.
- Ale též obyčejové právo má samozřejmě do značné míry jazykový ráz.

Nutnost výborné znalosti příslušného jazyka pro právníckou činnost

- Právník jako znalec práva mající dovednost jej používat ve výše zmíněných formách.
- Nutnost výborné znalosti jazyka.
- Bez ohledu na určitou toleranci ortografických chyb.
- Maturita z češtiny (dobrá známka) jako formální etalon ke studiu práva na fakultě?
- Proto obtížné integrování studentů s jiným jazykovým zázemím při právníckém studiu.

Ochrana a „ochrana“ cizinců neznalých jazyka a tlak na znalost u přistěhovalců.

- Mobilita přivádí lidi neznalé: turisté, byznysmeni.
- Nutnost překladů a tlumočení
- Zajištění jistoty a úrovně – licencování „soudní“ překladatelé a tlumočníci.
- Nákladnost této aktivity.
- Někdy však přehnané požadavky.
- Naopak přistěhování, práce, studium, život předpokládá osvojení jazyka – což je různě náročné pro různé kategorie přistěhovalců (původ, vzdělání, zanícení).

Právní jazyk

- Jako poddruh odborného jazyka.
- Právnícké termíny s odlišným významem.
- Složitost právníckých vyjádření: například trpný slovesný rod, vedlejší věty, podmiňovací způsob.

- Právnícký slang je něco jiného.

Právní praxe a jazyky

- Obtížné přeshraniční působení, dokonce pokud by bylo přípustné.
- Vyhledávání místního právníka.
- Předávání případů mezi kancelářemi.
- Vytváření sítí právnických kanceláří.
- Komunikace podle možností, jistě běžně nyní anglicky.
- Ovšem schopnost uvědomění si, co je třeba překládat pečlivě, kde hrozí překladové úskalí.

Komparatistika a jazyky

- Iniciátor – častěji ze zemí s velkými jazyky.
- Přesvědčivý s ohledem na žádoucí scientometrické hodnocení výsledků.
- Zadání, analýza, dotazník...
- Právník z určitého státu zpracovává národní zprávu.
- Proč? Protože zná jazyk, takže dokáže vyhledávat právo, právní reflexi, identifikovat a popisovat praxi.

Vícejazyčné právo a právo států s více jazyky

- Výrazná nechuť, nezájem používat menšinové jazyky – též periferní, natož marginální – též v právu a ve státní sféře.
- Ovšem státy s více jazyky.
- Jedno vnitrostátní právo ve dvou či více jazycích.
- Vytváření špičkové ekvivalence termínů.
- Naopak je-li stejný jazyk užíván více státy, dochází k rozrůznění právní terminologie (angličtina, francouzština, španělština, arabština, němčina).

Jazykové zvláštnosti mezinárodního a evropského práva

- Tendence k dominanci určitého jazyka (latina – francouzština – angličtina)
- Výběr několika málo jazyků v jednotlivých mezinárodních organizacích. Realita.
- Ovšem potřeba pouze v úzkém kruhu expertů.
- Terminologie odvozená od vnitrostátního práva, přeznačená.
- Dvoustranné smlouvy však v příslušných jazycích, překlady a tlumočení, převádění pro vnitřní potřeby.

Evropská unie

- ⇒ Nedostatečná jazyková integrace obyvatelstva.
- ⇒ Chybějící démos.
- ⇒ Podle (nejen) mého mínění je nemožná federalizace EU.
- ⇒ V případě EU tedy nutnost mnohojazyčnosti.
- ⇒ Přímý účinek a přednost.
- ⇒ Šíře, hloubka právní úpravy.
- ⇒ 24 úředních a rozhodných jazyků.
- ⇒ Pracovní jazyky, každý jinak, angličtina, francouzština.

Dominance angličtiny a její důsledky

- ⇒ Nihil novi sub sole.
- ⇒ Latina ve středověké a novověké Evropě možná ještě silnější v právu než angličtina nyní. Stále jsou národní jazyky a jimi vyjádřená národní / státní práva.
- ⇒ Angličtina však jako zcela převládající jazyk mezinárodní komunikace.
- ⇒ Problémy s překladem některých slov.
- ⇒ Dopady na právní myšlení? Dané například dominancí při postgraduálním vzdělávání elit? Tendence přebírat některé přístupy typické pro common law?